

I ESCOLA D'ESTIU: 9 de juliol de 2016

FEDERALISME PER SORTIR DE LA CRISI RESUM DE LES PONÈNCIES

1. CRISI ECONÒMICA I INTEGRACIÓ EUROPEA

Van participar **Antón Costas**, catedràtic d'Economia Aplicada de la UB i president del Cercle d'Economia, **Carles Manera**, catedràtic d'Història Econòmica de la Universitat de les Illes Balears i **Xavier Vidal Folch**, periodista del diari El País.

La crisi econòmica ens ha deixat una societat més desigual i amb més pobresa. Les polítiques econòmiques per fer front a la crisi han accentuat els dos efectes. I tots dos tenen una incidència negativa en el progrés de la Unió Europea (el referèndum sobre el "Brexit" del passat 23 de juny n'és un exemple).

La desigualtat és més perjudicial per a la cohesió social que la pobresa, i la desigualtat extrema és destructiva de la democràcia. Però en una situació de greus problemes socials, el més urgent és sens dubte la pobresa, que no es pot deixar que esdevingui crònica.

El any 2008 la crisi afecta a tot el món, fins i tot l'economia de la Xina es contrau; però des del 2010 s'inicia una recuperació també general, excepte a la Unió Europea.

Per què?: Hi ha un euro a mig fer – la zona Euro és una àrea monetària incompleta i amb molta influència del Bundesbank - i es refugia en la política de l'austeritat. A Estats Units, un país plenament federal, la crisi de l'Estat de Califòrnia (que suposa el 14 % del seu PIB) no l'afecta gaire; en canvi Grècia (que no arriba al 1,5% del PIB de la Unió Europea) pot posar en risc el euro i tota l'economia europea. La gestió molt federal de Draghi des del Banc Central Europeu (BCE) està revertint la situació: el suport total a la liquiditat dels països, el fons de rescat, el impuls a la unió bancària, però també la nova política pressupostària i el Pla Junker són bons punts de partença, tot i que poden ser insuficients. També els eurobons serien una eina necessària que articularia la política monetària amb la fiscal.

Malgrat aquestes mancances cal dir que assolir molts d'aquests objectius va costar als Estats Units més de 200 anys i una guerra civil, mentre que a la Unió Europea el BCE s'ha convertit en un veritable banc central en només 15 anys.

Hi ha hagut certament una "financiarització" de l'economia, que ha esdevingut global, mentre que la política fiscal continua sent nacional; per això el BCE s'ha de posar al servei de la creació d'ocupació i no només al servei del control de la inflació com és ara el seu mandat, i la Unió Europea hauria de tenir un pressupost propi que gestionés l'equivalent al 30 % del PIB de la Unió Europea i no l'actual, que no arriba al 1,1 %.

La Unió Europea ha d'activar mesures monetàries, fiscals i d'inversió – sense inversió no hi ha creixement i sense creixement no hi ha creació d'ocupació – i alhora cal impulsar polítiques socials de redistribució.

"Més Europa" és necessària, però no ens podem quedar només en aquest desig. El "Brexit" i el referèndum italià d'aquesta tardor obren un escenari d'incertesa, i el que cal és gestionar el caos

financer i el social. La Unió Europea hauria d'actuar sota la inspiració d'un pensament macroeconòmic propi, més inspirat en el keynesianisme – que incorpora la inestabilitat i les crisis en el propi funcionament del capitalisme global - que no en el ordoliberalisme alemany – que es centra en el paper de l'Estat en el marc d'una economia nacional -.

2. EUROPA, MIGRACIONS I REFUGIATS

*Van participar **Joan Reventós**, director del Comitè Català de l'ACNUR, **Andreu Missé**, director de “Alternativas Económicas”, **Manel Vila**, director general de Cooperació al Desenvolupament del Govern de la Generalitat, **Laura Pelay**, vicesecretària general de l'àrea externa i portaveu d'UGT de Catalunya i va ser moderada per **Josep Carles Rius**, president de la Fundació Periodisme Plural i periodista de el diari del treball, el diario.es.*

Els referèndums negatius sobre la Constitució Europea de França i Holanda el 2005 van ser el senyal clar d'una aturada i/o regressió del procés d'integració europea; però la crisi dels refugiats és quelcom més greu perquè suposa una renúncia *de facto* als propis valors anunciats pels europeus i reconeguts a la Carta de Drets Humans.

Cal reconèixer que hi ha a Europa una gran indiferència a tot allò que passa fora de les seves fronteres. Es parla dels refugiats perquè ens afecta, però a la opinió pública europea li costa reaccionar. El problema no són els refugiats, sinó la manca de valentia política.

El refugi és un dret consagrat, primari i bàsic, reconegut per primera vegada el 1948 en el Conveni Universal dels Drets Humans; el 1951 s'estableix l'Estatut del Refugiat. Però en l'actualitat estem assistint a una reducció de l'espai del dret d'asil, no només a nivell europeu sinó també a nivell global (per exemple el tancament del principal camp de refugiats de Somàlia a Nairobi).

L'origen principal dels 21 milions de refugiats – majoritàriament dones i nens - són els quatre grans conflictes bèl·lics: Síria, Afganistan, Palestina i Somàlia. D'aquests, el 85 % viu a països en vies de desenvolupament; per ells, intentar arribar a Europa és un segon pas. Malauradament no sembla que hi hagi un interès real en resoldre aquests conflictes.

Hi ha també 45 milions de persones desplaçades que afecta a regions com Centre-Amèrica o el sud-est asiàtic. Els moviments migratoris no són sempre de sud a nord com es creu a Europa.

Les millors respostes a aquestes situacions venen dels països federals (Canadà, Alemanya, EEUU) i també del nivell local (Suècia).

Les polítiques d'austeritat imposades a la Unió Europea han afectat seriosament l'estat del benestar, i ha portat a percebre el fenomen migratori com una competència a uns serveis o ajuts escassos i en regressió, alimentant el creixement de partits xenòfobs. Es restringeix la lliure circulació de persones, que és un dels pilars de la Unió Europea.

Davant d'aquesta situació es troba a faltar una visió de defensa dels treballadors europeus, una visió general i una sola veu. La Confederació Europea de Sindicats és encara una suma de sindicats de cada país, amb interessos i actituds sobre immigració i deslocalització d'empreses molt diferents. En temps de crisi i dubtes es bo pels treballadors i el sindicalisme tornar als valors originals: internacionalisme, humanitarisme i fraternitat.

3. EL MERCAT DE TREBALL. LES RELACIONS LABORALS EN UNA EUROPA INTEGRADA

*Van participar **Antonio González**, membre del Consell Econòmic i Social, **Albert Recio**, professor d'Economia del Treball i Polítiques Sociolaborals de la UAB, **Dolors Llovet**, secretària de Comunicació i Xarxes Socials de CCOO de Catalunya, i **Manel Manchón**, director d'Economia Digital. La sessió la va moderar la periodista d'El País, **Milagros Pérez Oliva**.*

És una evidència que les condicions de treball s'han deteriorat, i molt. No només a Espanya: recordem les onades de suïcidis a France Telecom, (Orange després de la seva privatització). Però a Espanya hi ha un conjunt de característiques diferencials, conseqüència de les diferents reformes laborals que hi ha hagut en el temps.

Hi ha també incompliment sistemàtic de la normativa sobre contractació: contractar un nou treballador mitjançant un contracte temporal pot ser il·legal, però quasi sempre es fa; la contractació a temps parcial – que ha crescut molt – s'acaba convertint en un frau de llei; la modalitat d'acomiadament improcedent, sense causa, s'ha convertit de fet en acomiadament generalitzat, i les causes de l'acomiadament justificat s'han ampliat i s'interpreten de manera molt laxa. Cal capgirar el sistema d'incentius implícit en la legislació laboral.

Es pot afirmar que una de les causes de l'atur a Espanya és ara mateix la gran flexibilitat que hi ha per a les diferents pràctiques d'acomiadament, tant si es tracta de causes estructurals o conjunturals, o bé situacions temporals o permanents. S'està generalitzant un sistema de rotació de llocs de treball dins l'empresa, que evita d'aquesta manera que es converteixin en indefinits. Per exemple, dels quasi 2 milions de contractes signats aquest més de juny del 2016, el 92 % són de caràcter temporal, i només el 8 % són indefinits.

D'altra banda, la desregulació que hi ha hagut en la negociació col·lectiva ha perjudicat al treballador individual. De fet, la desregulació s'acaba convertint en una mena de "sálvese quien pueda" generalitzat. En especial la gent jove comença a interioritzar la cultura laboral de l'"autònom en règim d'autoexplotació".

Aquesta situació no es manifesta clarament a les estadístiques laborals, perquè la tipologia de les pròpies estadístiques i les definicions i mesures aplicades han anat canviant en els darrers anys i això dificulta l'anàlisi.

Cal exigir un augment del salari mínim, i cal garantir que cada persona tingui un mínim d'ingressos, cosa que no succeeix ara mateix; la renda bàsica és molt petita i perpetua un model de societat dual amb desigualtats permanents; no és la solució, tot i que és un avenç.

Un problema afegit a Espanya és que, fins i tot en el cicle expansiu anterior a la crisi, hi havia un atur important – mai va baixar del 8 %, quan a altres països l'atur es situava en el 4 % de mitjana -. La globalització i l'anomenada tercera revolució industrial provoca canvis en les estructures empresarials que poden afectar molt negativament el mercat de treball. Això ens porta al problema, ja conegut, del nostre sistema productiu i la importància del sector turístic per anar sortint de la crisi. Però aquest sector ha resistit mitjançant una reducció de preus, salaris i cotitzacions socials. Cal dedicar esforços i recursos a millorar la productivitat de l'economia espanyola.

4. LA IGUALTAT I LA SOLIDARITAT EN L'ALTERNATIVA FEDERAL

*Van participar **Josep Maria Vegara**, catedràtic emèrit d'Anàlisi Econòmica de la UAB i **Joaquim Solé** catedràtic d'Hisenda Pública de la UB. Va moderar l'economista **Montserrat Colldeforns***

La llibertat és el valor central de l'esquerra d'arrel democràtica, però la igualtat és el valor diferencial propi de l'esquerra, atès que es requereixen condicions de relativa igualtat perquè la llibertat es pugui exercir en condicions normals.

Es tracta d'afrontar els riscos socials que es presenten en una economia de mercat, que són, principalment, els relacionats amb la salut, la vellesa, l'atur, l'accés a l'educació, i el medi ambient. La comunitat familiar ha jugat sempre un paper important en la gestió dels riscos dels seus membres, però la gestió i la distribució social dels riscos és un tema central de tota societat.

Per a l'esquerra les desigualtats personals tenen un origen preponderantment social, i el fet de fer front al risc de la "sort adversa" (néixer, caure i/o mantenir-se en alguna de les desigualtats econòmiques i socials no triades), no es pot deixar en mans de mecanismes purament de mercat. Es requereix la "solidaritat institucionalitzada i contínua", amb polítiques públiques concretes i el seu finançament públic a partir – majoritàriament – d'impostos.

Cal conèixer els mecanismes de reproducció i/o ampliació de les desigualtats, per tal de portar a terme polítiques efectives que recreïn les possibilitats d'igualtat d'oportunitats i de mobilitat social més enllà de les trajectòries individuals, sovint condicionades per les herències de tot tipus – econòmiques, culturals, socials i simbòliques - rebudes.

En un estat federal, el finançament dels diferents nivells de govern admet moltes variants, però hi ha uns criteris polítics i d'equitat que cal respectar, i que cal fer compatibles amb la distribució de competències. En relació als riscos socials, a Espanya, les pensions i l'atur són competència del govern central, però l'educació, la salut i els serveis socials són competència de les Comunitats Autònomes, i per això el debat sobre la solidaritat ocupa un lloc central en el debat sobre el finançament autonòmic.

Cal tenir present que no tots els estats federals inclouen polítiques de solidaritat, i que a Espanya, existeix un poder fiscal compartit que posa de relleu les diferents capacitats fiscals de les Comunitats Autònomes i també dels Ajuntaments.

Un estat federal ha de portar a terme una redistribució territorial implícita per part del seu govern federal – a partir dels seus impostos i la seva aplicació al desenvolupament territorial i la prestació dels serveis de la seva competència – i una redistribució territorial explícita a partir de mecanismes que redueixin les diferències de capacitat fiscal de les seves entitats federades.

En l'actualitat, però, el sistema de finançament autonòmic és un caos arbitrari sense criteris clars. Alguns d'aquests criteris són: el principi d'ordinalitat en el finançament dels drets socials bàsics: qui aporta no pot quedar pitjor que el que se'n beneficia; el caràcter addicional del finançament de les singularitats pròpies, doncs respon al reconeixement, a la igualtat; les polítiques de desenvolupament regional han de reflectir prioritats basades en les necessitats, però també en les oportunitats que ofereixen els diferents territoris, no són polítiques de solidaritat.

Un nou sistema de finançament hauria de basar-se en aquests criteris, per conformar una hisenda més federal, equitativa i justa. El sistema foral i el sistema comú haurien d'acabar convergint.

5. FEDERALISME I REFORMES POLÍTIQUES INSTITUCIONALS

*Van participar **Elisenda Malaret**, catedràtica de Dret Administratiu de la UB, **Victòria Camps**, catedràtica emèrita d'Ètica de la UAB, i **Francesc Trillas**, professor d'Economia Aplicada de la mateixa universitat. Va moderar **Xavier Roig**, periodista.*

Cada estat federal respon a les seves pròpies circumstàncies i per tant són diferents entre sí, però tots es basen en un pacte – “foedus” - per compartir sobirania i poder en un equilibri entre interessos generals i particulars, llibertat i igualtat. L'estat federal simbolitza la voluntat de viure plegats, tot fent compatibles les diverses identitats que poden confluïr alhora en una persona.

Per això l'estat-nació és un model arcaic que dificulta la solució dels problemes globals del nostre món.

Com responem, des del federalisme, al nou significat que se li vol donar al “dret a l'autodeterminació”? En el passat aquest dret feia referència a la llibertat dels pobles colonials. Ara es pretén que respongui a un dret a la secessió o la independència. La sentència 42/2014 del Tribunal Constitucional ja deixa clar que un “dret” d'aquest tipus no existeix en la legislació espanyola, però que un problema com el plantejat per Catalunya no pot ser resolt pel Tribunal Constitucional sinó que són els poders territorials els cridats a resoldre'ls via el diàleg i la cooperació.

La via canadenca de la “lleï de la claredat” pot ser un exemple; el mateix sentit podria tenir una “lleï de la facilitat”, per fer més fàcils les reformes institucionals necessàries a Espanya, per avançar realment d'un estat de les autonomies – descentralitzat - a un estat federal – de govern compartit - . La constitució espanyola és molt rígida, i això també hauria de canviar.

La insatisfacció política dels espanyols – tercer problema segons el CIS – té molt a veure amb el sistema de presa de decisions: Per superar-la, a més a més de canvis en la Constitució – en especial en tot el que fa referència al model territorial- es pot avançar en altres canvis com ara les relacions entre el Govern Central i les Comunitats Autònomes. També, el sistema d'elecció dels membres del Tribunal Constitucional, del Consell General del Poder Judicial, del Tribunal de Comptes, hauria de posar molt més l'accent en la independència i la capacitat professional dels escollits que en la seva afiliació política.

Així mateix es podria avançar en una contractació pública més transparent i professional, i en una designació de directius públics en base a mèrits i capacitats i on el criteri de la confiança personal no fos tan dominant.

A la Unió Europea hi ha propostes (Thomas Piketty) per crear un sistema bicameral, on una de les càmeres representi els diferents parlaments europeus i les decisions es prenguin per majoria i no per unanimitat.

No es tracta de canviar-ho tot, però les reformes institucionals són necessàries si volem que els valors federals esdevinguin una realitat, perquè per transformar la realitat necessitem una estructura institucional que faci possible aquesta transformació. El federalisme promou els valors que faciliten la cooperació, el respecte i l'empatia amb l'altre – individu o col·lectiu – la innovació, la diversitat i, en definitiva, la llibertat.

FEDERALISMO PARA SALIR DE LA CRISIS

9 de julio de 2016

1. CRISIS ECONÓMICA E INTEGRACIÓN EUROPEA

Participaron **Antón Costas**, catedrático de Economía Aplicada de la UB y presidente del "Cercle d'Economia", **Carles Manera**, catedrático de Historia Económica de la Universidad de les Illes Balears i **Xavier Vidal Folch**, periodista del diario El País.

La crisis económica nos ha dejado una sociedad más desigual y con más pobreza. Las políticas económicas para hacer frente a la crisis han acentuado los dos efectos. Y ambos tienen una incidencia negativa en el progreso de la Unión Europea (el referéndum sobre el "Brexit" del pasado 23 de junio es un ejemplo).

La desigualdad es más perjudicial para la cohesión social que la pobreza, y la desigualdad extrema es destructiva de la democracia. Pero en una situación de graves problemas sociales lo más urgente es sin duda la lucha contra la pobreza, para evitar que se cronifique.

El año 2008 la crisis afectó todo el mundo, incluso la economía de China se contrajo; pero el año 2010 alumbró el inicio de una recuperación también general, excepto en la Unión Europea.

¿Por qué?: El euro es una moneda a medias - la zona Euro es un área monetaria incompleta y con mucha influencia del Bundesbank - y se refugia en la política de la austeridad. En Estados Unidos, un país plenamente federal, la crisis del Estado de California (que supone cerca del 14% de su PIB) no le afecta mucho; en cambio Grecia (que supone menos del 1,5% del PIB de la Unión Europea) puede poner en riesgo el euro y toda la economía europea. La gestión muy federal de Draghi desde el Banco Central Europeo (BCE) está revirtiendo la situación: el apoyo total a la liquidez de los países, el fondo de rescate, el impulso a la unión bancaria, pero también la nueva política presupuestaria y el Plan Juncker son buenos puntos de partida, aunque pueden ser insuficientes. También los eurobonos serían una herramienta necesaria que articularía la política monetaria con la fiscal.

A pesar de estas carencias hay que decir que alcanzar muchos de estos objetivos costó a Estados Unidos más de 200 años y una guerra civil, mientras que en la Unión Europea el BCE se ha convertido en un verdadero banco central en sólo 15 años.

Ha habido ciertamente una "financiarización" de la economía, que ahora es global, mientras que la política fiscal sigue siendo nacional; por eso el BCE debe ponerse al servicio de la creación de empleo y no sólo al servicio del control de la inflación, que es su mandato actual, y la Unión Europea debería tener un presupuesto propio que gestionara el equivalente al 30% del PIB de la Unión Europea y no el actual, que no llega ni al 1,1%.

La Unión Europea ha de activar medidas monetarias, fiscales y de inversión - sin inversión no hay crecimiento y sin crecimiento no hay creación de empleo - y al mismo tiempo hay que impulsar políticas sociales de redistribución.

"Más Europa" es necesaria, pero no nos podemos quedar sólo en este deseo. El "Brexit" y el referéndum italiano de este otoño abren un escenario de incertidumbre, y lo que hay que gestionar en primer lugar es el caos financiero y el social. La Unión Europea debería actuar bajo la inspiración de un pensamiento macroeconómico propio, más inspirado en el keynesianismo - que incorpora la inestabilidad y las crisis en el propio funcionamiento del capitalismo global - que no en el ordoliberalismo alemán - que se centra en el papel del Estado en el marco de una economía nacional -.

2. EUROPA, MIGRACIONES Y REFUGIADOS

*Participaron **Joan Reventós**, director del Comité Catalán de ACNUR, **Andreu Missé**, director de Alternativas Económicas, **Manel Vila**, director general de Cooperación con el Desarrollo del Gobierno de la Generalitat de Catalunya, **Laura Pelay**, vicesecretaria general del área externa y portavoz de UGT y moderó **Josep Carles Rius**, presidente de la Fundación Periodismo Plural y periodista de el diario del trabajo, el diario.es.*

Los referendos negativos sobre la Constitución Europea de Francia y Holanda en el año 2005 significaron una clara señal de freno, o incluso regresión, en el proceso de integración europea; pero la crisis actual de los refugiados es algo más grave porque supone una renuncia *de facto* a los propios valores anunciados por los europeos, recogidos ya en la Carta de Derechos Humanos.

Quizá debamos reconocer que hay en Europa una gran indiferencia a todo lo que ocurre fuera de sus fronteras. Se habla de los refugiados porque ahora nos afecta directamente, pero a la opinión pública europea le cuesta reaccionar. El problema no son los refugiados, sino la falta de valentía política.

El refugio es un derecho consagrado, primario y básico, reconocido por primera vez en 1948 en el Convenio de los Derechos Humanos; en 1951 se establece el Estatuto del Refugiado. Pero en la actualidad estamos asistiendo a una reducción del espacio del derecho de asilo, no sólo a nivel europeo sino también a nivel global (por ejemplo el cierre del principal campo de refugiados somalíes en Nairobi).

El origen principal de los 21 millones de refugiados - mayoritariamente mujeres y niños - son los cuatro grandes conflictos bélicos: Siria, Afganistán, Palestina y Somalia. De estos, el 85% vive en países en vías de desarrollo; para ellos, intentar llegar a Europa es un segundo paso. Desgraciadamente no parece que haya un interés real en resolver estos conflictos.

Hay también 45 millones de personas desplazadas que afecta a regiones como Centroamérica o el sudeste asiático. Los movimientos migratorios no son siempre de sur a norte como se cree en Europa.

La mejor respuesta a estas situaciones viene de los países federales (Canadá, Alemania, EEUU) y también del nivel local (Suecia).

Las políticas de austeridad impuestas en la Unión Europea han afectado seriamente el estado del bienestar, y ha llevado a percibir el fenómeno migratorio como una competencia a unos servicios y ayudas sociales escasas y en regresión, alimentando el crecimiento de partidos xenófobos. Se restringe la libre circulación de personas, que es uno de los pilares de la Unión Europea.

Ante esta situación se echa de menos una visión de defensa de los trabajadores europeos, una visión general y una sola voz. La Confederación Europea de Sindicatos es todavía una suma de sindicatos de cada país, con intereses y actitudes sobre inmigración y deslocalización de empresas muy diferentes.

En tiempos de crisis y dudas es bueno para los trabajadores y el sindicalismo volver a los valores originales: internacionalismo, humanitarismo y fraternidad.

3. EL MERCADO DE TRABAJO. LAS RELACIONES LABORALES EN UNA EUROPA INTEGRADA

Participaron **Antonio González**, miembro del Consejo Económico y Social, **Albert Recio**, profesor de Economía del Trabajo y Políticas Sociolaborales de la UAB, **Dolors Llovet**, secretaria de Comunicación y Redes Sociales de CCOO de Cataluña, y **Manel Manchón**, director de Economía digital. La sesión la moderó la periodista de El País, **Milagros Pérez Oliva**.

Es una evidencia que las condiciones de trabajo se han deteriorado, y mucho. No sólo en España: recordemos las olas de suicidios en France Telecom, (Orange tras su privatización). Pero en España, fruto de las diferentes reformas laborales aprobadas presenta unos rasgos diferenciales propios.

Un incumplimiento sistemático de la normativa sobre contratación: contratar un nuevo trabajador mediante un contrato temporal puede ser ilegal, pero casi siempre se hace; la contratación a tiempo parcial – cada vez más importante - acaba convirtiéndose en un fraude de ley; la modalidad de despido improcedente, sin causa, se ha convertido de hecho en despido generalizado, y las causas del despido justificado se han ampliado y se interpretan de manera muy laxa. Es preciso cambiar el sistema de incentivos implícito en la legislación laboral.

Se puede afirmar que una de las causas del paro en España es ahora mismo la gran flexibilidad que existe para las diferentes prácticas de despido, tanto si se trata de causas estructurales o coyunturales, como de situaciones temporales o permanentes. De hecho, se está generalizando un sistema de rotación de puestos de trabajo dentro de la empresa, que evita de este modo que se conviertan en indefinidos. Por ejemplo, de los casi 2 millones de contratos firmados este mes de junio de 2016, el 92% son de carácter temporal, y sólo el 8% son indefinidos

Por otra parte, la desregulación de la negociación colectiva ha perjudicado claramente al trabajador individual. De hecho, la desregulación se acaba convirtiendo en una especie de "sálvese quien pueda" generalizado. En especial la gente joven empieza a interiorizar la cultura laboral del "autónomo en régimen de autoexplotación".

Esta situación no se manifiesta claramente en las estadísticas laborales, porque la tipología de las propias estadísticas y las definiciones y medidas aplicadas han ido cambiando en los últimos años lo que dificulta el análisis.

Parece claro que hay que exigir un aumento del salario mínimo, y hay que garantizar que cada persona tenga un mínimo de ingresos, lo que no sucede ahora mismo; la renta básica es muy pequeña y perpetúa un modelo de sociedad dual con desigualdades permanentes; no es la solución, aunque es un avance.

Un problema añadido en España es que, incluso en el ciclo expansivo anterior a la crisis, había un paro importante - nunca bajó del 8%, cuando en otros países el paro se situaba en el 4% de media -. La globalización y la llamada tercera revolución industrial generan cambios en las estructuras empresariales que pueden afectar muy negativamente el mercado de trabajo. Esto nos lleva al problema, ya conocido, de nuestro sistema productivo y la importancia del sector turístico para ir saliendo de la crisis. Pero este sector ha resistido mediante una reducción de precios, salarios y cotizaciones sociales. Hay que dedicar esfuerzos y recursos a mejorar la productividad de la economía española.

4. LA IGUALDAD Y LA SOLIDARIDAD EN LA ALTERNATIVA FEDERAL

Participaron **Josep Maria Vegara**, *catedrático emérito de Análisis Económico de la UAB* y **Joaquim Solé** *catedrático de Hacienda Pública de la UB*. Moderó **Montserrat Colldeforns**, *economista*.

La libertad es el valor central de la izquierda de raíz democrática, pero la igualdad es el valor diferencial propio de la izquierda, dado que se requieren condiciones de relativa igualdad para que la libertad se pueda ejercer en condiciones normales.

Se trata de afrontar los riesgos sociales que se presentan en una economía de mercado, que son, principalmente, los relacionados con la salud, la vejez, el desempleo, el acceso a la educación, y el medio ambiente. La comunidad familiar ha jugado siempre un papel importante en la gestión de los riesgos de sus miembros, pero la gestión y la distribución social de los riesgos es un tema central de toda sociedad.

Para la izquierda las desigualdades personales tienen un origen preponderantemente social, y el hecho de hacer frente al riesgo de la "suerte adversa" (nacer, caer y / o mantenerse en alguna de las desigualdades económicas y sociales no elegidas), no se puede dejar en manos de mecanismos puramente de mercado. Se requiere la "solidaridad institucionalizada y continua", con políticas públicas concretas y su financiación pública a partir, mayoritariamente, de impuestos.

Hay que conocer los mecanismos de reproducción y / o ampliación de las desigualdades, a fin de llevar a cabo políticas efectivas que recreen las posibilidades de igualdad de oportunidades y de movilidad social más allá de las trayectorias individuales, a menudo condicionadas por las herencias de todo tipo - económicas, culturales, sociales y simbólicas - recibidas.

En un estado federal, la financiación de los diferentes niveles de gobierno admite muchas variantes, pero hay unos criterios políticos y de equidad que hay que respetar, y que hay que hacer compatibles con la distribución de competencias. En relación a los riesgos sociales, en España, las pensiones y el paro son competencia del gobierno central, pero la educación, la salud y los servicios sociales son competencia de las Comunidades Autónomas, por lo que el debate sobre la solidaridad ocupa un lugar central en el debate sobre la financiación autonómica.

Hay que tener presente que no todos los estados federales incluyen políticas de solidaridad, y que en España, existe un poder fiscal compartido que pone de relieve las diferentes capacidades fiscales de las Comunidades Autónomas y también de los Ayuntamientos.

Un estado federal debe llevar a cabo una redistribución territorial implícita por parte de su gobierno central - a partir de sus impuestos y su aplicación al desarrollo territorial y la prestación de los servicios de su competencia - y una redistribución territorial explícita a partir de mecanismos que reduzcan las diferencias de capacidad fiscal de sus entidades federadas.

En la actualidad, sin embargo, el sistema de financiación autonómica es un caos arbitrario sin criterios claros. Algunos de estos criterios son: el principio de ordinalidad en la financiación de los derechos sociales básicos: quién aporta no puede quedar peor que quien se beneficia; la financiación de las singularidades propias debe tener un carácter adicional, pues responde al reconocimiento, a la igualdad; las políticas de desarrollo regional deben reflejar prioridades basadas en las necesidades, pero también en las oportunidades que ofrecen los diferentes territorios, no son políticas de solidaridad.

Un nuevo sistema de financiación debería basarse en estos criterios, para conformar una hacienda más federal, equitativa y justa. El sistema foral y el sistema común deberían converger a medio plazo.

5. FEDERALISMO Y REFORMAS POLÍTICAS INSTITUCIONALES

Participaron **Elisenda Malaret**, catedrática de Derecho Administrativo de la UB, **Victoria Camps**, catedrática emérita de Ética de la UAB, y **Francesc Trillas**, profesor de Economía Aplicada de la misma universidad. Moderó **Xavier Roig**, periodista.

Los estados federales responden a sus propias circunstancias y por lo tanto son diferentes entre sí, pero todos se basan en un pacto - "foedus" - para compartir soberanía y poder en un equilibrio entre intereses generales y particulares, libertad e igualdad. El estado federal simboliza la voluntad de vivir juntos, y hace compatibles las diversas identidades que pueden confluír a la vez en una persona.

Por eso el estado-nación es un modelo arcaico que dificulta la solución de los problemas globales de nuestro mundo.

¿Cómo respondemos, desde el federalismo, al nuevo significado que se le quiere dar al "derecho a la autodeterminación"? En el pasado este derecho hacía referencia a la libertad de los pueblos coloniales. Ahora se pretende que responda a un derecho a la secesión o la independencia. La sentencia 42/2014 del Tribunal Constitucional ya deja claro que un "derecho" de este tipo no existe en la legislación española, pero que un problema como el planteado por Cataluña no puede ser resuelto por el Tribunal Constitucional sino que son los poderes territoriales los llamados a resolverlos vía el diálogo y la cooperación.

La vía canadiense de la "ley de la claridad" puede ser un ejemplo; el mismo sentido podría tener una "ley de la facilidad", para hacer más fáciles las reformas institucionales necesarias en España, para avanzar realmente de un estado de las autonomías - descentralizado - a un estado federal - de gobierno compartido -. La constitución española es muy rígida, y eso también debería cambiar.

La insatisfacción política de los españoles - tercer problema según el CIS - tiene mucho que ver con el sistema de toma de decisiones: para superarla, además de cambios en la Constitución - en especial en todo lo referente al modelo territorial - se puede avanzar en otros cambios como las relaciones entre el Gobierno Central y las Comunidades Autónomas. También, el sistema de elección de los miembros del Tribunal Constitucional, del Consejo General del Poder Judicial, del Tribunal de Cuentas, debería poner mucho más énfasis en la independencia y la capacidad profesional de los escogidos que en su filiación política.

Asimismo se podría avanzar en una contratación pública más transparente y profesional, y en una designación de directivos públicos en base a méritos y capacidades y donde el criterio de la confianza personal no fuera tan dominante.

En la Unión Europea hay propuestas (Thomas Piketty) para crear un sistema bicameral, en el que una de las cámaras represente los diferentes parlamentos europeos y las decisiones se tomen por mayoría y no por unanimidad.

No se trata de cambiarlo todo, pero las reformas institucionales son necesarias si queremos que los valores federales se conviertan en una realidad, porque para transformar la realidad necesitamos una estructura institucional que haga posible esta transformación. El federalismo promueve los valores que facilitan la cooperación, el respeto y la empatía con el otro - individuo o colectivo - la innovación, la diversidad y, en definitiva, la libertad.